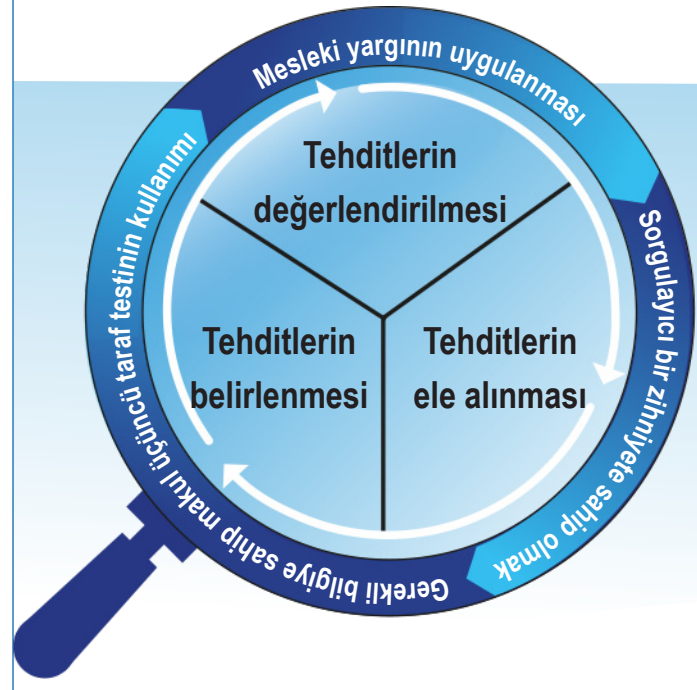

IESBA ETİK KURALLAR

Odak Noktamız Teknoloji: Yapay Zeka

Kavramsal Çerçeve

Beş Temel İlke

- Dürüstlük
- Tarafsızlık
- Mesleki Yeterlilik & Özen
- Sır Saklama
- Mesleğe Uygun Davranış

Bağımsızlık

Temel ilkeler ve kavramsal çerçeve ile ilgili daha fazla bilgiyi örnek olay 1-5'te görebilirsiniz.

Teknoloji muhasebe meslek mensuplarının hizmet sunma şekillerini değiştiriyor. Yapay zeka gibi teknolojik yenilikler sundukları hizmetin kapsamı, etkinliği ve verimliliğini artırırken, bu teknolojik yenilikler IESBA Etik Kurallarda gerekli kılındığı gibi muhasebe meslek mensuplarının kamu yararı içerisinde hizmetlerini sunmaya nasıl devam edeceklerine ilişkin yeni zorlukları beraberinde getirebilir. Bu örnek olay çalışmasında, Etik Kuralların yapay zekanın kullanımından kaynaklanan etik ve bağımsızlık sorunlarını ele almada kavramsal çerçevenin nasıl uygulanacağını inceleyeceğiz.

Aşağıda verilen yapay zeka ile ilgili senaryoyu inceleyelim:

Olası yeni müşterileri aramak ve uygun kredi limitlerini belirlemek amacıyla pahalı, yeni, yapay zeka özellikli bir sistemi tanıtan bir şirkette muhasebe meslek mensubusunuz. CFO, şirket geneline bu yeni teknolojinin şirketinizin potansiyel müşterileri değerlendirme biçiminde devrim yaratacağını ve kaliteli satışları garanti edeceğini vurgulayan bir e-posta gönderdi. Bu, önümüzdeki yıl emekli olması beklenen ve herkesin sizin onun yerine görevi devralacağınızı düşündüğü CFO için yüksek profilli bir projedir.

- Bu yeni yapay zekâ destekli sistemi mümkün olduğunca en kısa sürede uygulamaya koymanız istendi. Yapay zekanın nasıl çalıştığına ilişkin varsayımları ve parametreleri yeterince iyi anlamadınız. Ancak taranan ilk potansiyel müşteri grubu, bir grup bireyin temerrüt ve dolandırıcılık riskleri olasılığını daha fazla gösteriyor.
- Beklenmeyen bulguları araştırmak ve değerlendirmek için zaman ayırmak, uygulanmasını geciktirecek ve CFO'nun bu yeni sistemi satın alma ve uygulamaya koyma kararının şüphe uyandırmasına neden olacak.

Bu örnek olayda, yapay zekâ senaryosunu değerlendireceğiz ve beş temel ilke ile uyumlu olarak olası tehditleri belirleyecek ve değerlendireceğiz. Muhasebe meslek mensubu olarak, aşağıdaki hususların daha akla yatkın bir hale dönüştürülmesini isteyebilirsiniz:

“Teknolojinin geliştiricisi, şirketinizin bilgi işlem departmanı ve uygulamaya konulmadan önce finansal uygulama ekibi tarafından kapsamlı testlerin yapıp yapılmadığını soruşturabilirsiniz. Böylece, yapay zekâ sisteminin elde ettiği sonuçlara güvenilebilir.” Ancak kavramsal çerçeveyi uygulayarak ve doğru soruları sorarak, değerlendirilmesi gereken en az iki tehdidi tespit edebilirsiniz.

T Ü R M O B

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ
(UNION OF CHAMBERS OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF TÜRKİYE)

TEHDİTLER NELERDİR?

Temel ilkeler ile uyum ve bağımsızlığa yönelik tehditler aşağıdaki şekilde kategorize edilebilir:

Kişisel Çıkar Tehditleri | Kendi kendini denetleme | Taraf tutma | Yakınlık | Yıldırma

Tehditlerin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi - Sorulacak Kilit Sorular

Örnek Olay 2’de verilen ve muhasebe meslek mensuplarının her bir tehdit kategorisine ilişkin sormaları gereken soruları hatırlayalım. Bu senaryoda değerlendirilecek tehditler aşağıdaki gibidir:

KİŞİSEL ÇIKAR TEHDİDİ: Bu işten benim çıkarım ne olacak ve benim karar almamı etkiler mi? Emekli olmak üzere olan bir CFO’nun yerine geçme fırsatını kaybetme korkusu, aslında tam olarak bilmediğiniz şeyi yani, “kara kutuyu” veya ilk bulgularınıza dayalı olarak sistemin sergilediği olası ön yargıları kabul etmenizi etkiler mi? “Sorunları dile getirmekte”, yapay zeka (AI) sisteminin çıktılarını eleştirmekte veya AI sisteminin sonuçlarını anlamak için yeterli uzmanlığı elde etmek için harekete geçmekte tereddüt ediyor musunuz?

Bu sorulardan herhangi birine yanıtınız “evet” ise, dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen ve mesleğe uygun davranışa yönelik kişisel çıkar tehdidi kabul edilebilir bir düzeyde değildir.

YILDIRMA: İşimi dikkatli, profesyonel ve tarafsız bir şekilde yerine getirmem konusunda kendimi herhangi bir şekilde tehdit altında hissediyor muyum? Yeni teknolojiyi anlamadığınıza yönelik bir algı oluşacak korkusu ile veya CFO’nun yeni Yapay Zekanın olabildiğince kısa sürede uygulamaya konulmasına yönelik baskısı sebebiyle tarafsız davranma konusunda çekiniyor musunuz? CFO’nun şirket geneline gönderdiği e-posta ve yeni yapay zekanın uygulanmasına yönelik talimatı, sonuçları olduğu gibi kabul edip ilerlemeniz için baskı hissetmenize neden oldu mu?

Bu sorulardan herhangi birine yanıtınız “evet” ise, dürüstlük, tarafsızlık, mesleki yeterlilik ve özen ve mesleğe uygun davranışa yönelik yıldırma tehdidi kabul edilebilir bir düzeyde değildir.

Tehditleri Ele Alacak Olası Eylemler

Örnek Olay 4’te belirtildiği gibi, belirlenen tehditler kabul edilebilir bir düzeyde değilse, bir muhasebe meslek mensubu aşağıdaki önlemleri göz önünde bulundurarak tehditleri ele almak için girişimlerde bulunmalıdır:

- Tehdidi/tehditleri yaratan durum, çıkar veya ilişkiyi ortadan kaldırmak.
- Tehdidi/tehditleri kabul edilebilir bir düzeye indirmek için önlemler almak.
- Tehdit(ler)e yol açan belirli mesleki faaliyeti veya ilişkiyi kabul etmemek veya sonlandırmak

Bu senaryoda, kişisel çıkar ve yıldırma tehdidi, AI sisteminin uygulanmasını durdurarak ortadan kaldırılamaz (Muhasebe meslek mensubunun tek başına alabileceği bir karar değildir). Yeni sistemin uygulanması sorumluluğunu üstlenmemek için istifa etmeye karar vermek, mesleki faaliyeti sonlandırdığı için ortadan kalkıyor olmasına rağmen, bu erken verilmiş bir karar olur ve şartlar gerektirdiğinde bir muhasebe meslek mensubunun diğerlerine sergilemesi beklenen kararlı duruşu ortaya koymaz. Diğer taraftan kusurlu yeni bir kredi derecelendirme sisteminin getirilmesi şirkete ve hatta paydaşlarına yönelik itibar ve finansal tehditleri de ortadan kaldırmayacaktır.

- ▶ Ancak muhasebe meslek mensubu belirlenen tehditleri kabul edilebilir bir düzeye indirmek için uygun tedbirleri almalıdır. Bu tür tedbirler muhtemelen önyargıyı azaltmaya odaklanacaktır.

Önyargıların Azaltılması

Önyargıları azaltmanız için atabileceğiniz adımların tamamı, teknolojiyi geliştiren firmadan açıklama talep etmek veya uzmanlardan tavsiye istemek, bu konuda daha bilgili olan diğer çalışan arkadaşlarının görüşlerine başvurmak ve bu yapay zekâ ile çalışan sistemi anlamak/nasıl kullanılacağına ilişkin ilave eğitimler almaktır. Riskli bireylere karşı potansiyel önyargılar hakkında CFO ile endişelerinizi tartışmak, kendi başına bir önlem olmasa da bu tartışma tedbirlerin belirlenmesine yardımcı olabilir. Sonuçların karşılaştırılabilmesi ve gerektiğinde sistemlerin değiştirilmesi için yeni veya mevcut kredi derecelendirme sistemlerini kullanmak bir tedbir örneği olabilir.

Temel ilkeler muhasebe meslek mensuplarının davranışlarına rehberlik eder ve onların kamu yararı içerisinde hareket etme sorumluluklarını yerine getirmelerine yardımcı olur. Muhasebe meslek mensuplarından beklenen görev ve zihniyet aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

- **Sorgulayıcı bir zihniyete sahip olmak.** Muhasebe meslek mensupları için bu, AI sisteminin nasıl çalıştığı, yürüttüğü işlerin niteliği ve “amaca uygun olup olmadığı (yani, sistemin istenilen amaç için uygun şekilde test edilip değerlendirildiği)” hakkında sorular sormayı içerebilir.
- **Mesleki yargının kullanılmasını olumsuz yönde etkileyebilecek olası önyargıların farkında olmak.** Örneğin, “otomasyon yanlılığı”, çelişkili bilgiler, bu tür çıktıların güvenilir veya amaca uygun olup olmadığı konusunda soruları gündeme getirse bile, otomatik sistemlerden üretilen sonuçları tercih etme eğilimini artırabilir. Örnek Olay 11’de çeşitli önyargı türleri hakkında daha fazla bilgi edinin.